

Is dit de Groene Pippeling van de Notaris?

Onbekende, oude appel-, of perenrassen op naam brengen, determineren dus, is soms geen eenvoudige zaak, met name in het geval van rassen waar nauwelijks of geen vermelding, beschrijving of afbeelding van bestaat. Er kan soms jaren overheen gaan voor je 'het licht ziet' en dat is dan nog vaak na een ontmoeting met iemand die een naam voor een bepaalde appel of peer bij overlevering had meegekregen. Soms ook nadat men toevallig een vermelding / beschrijving / afbeelding in een weinig toegankelijke publicatie, of (buitenlands) boek tegen komt.

Zo heb ik al vele jaren een appel in collectie onder de voorlopige naam 'Gele Rabauw'. Ik had deze al in 2000 in collectie opgenomen. De moederboom stond in een tuin van een oud pand in mijn woonplaats en geboortedorp Vorden. De toenmalige eigenaar van de boom had deze naam van zijn grootmoeder overgeleverd gekregen.

Appels aan de nieuwe, jonge bomen die we daarvan vervolgens in enkele deel-collecties hadden ondergebracht, bleken echter niets van een Rabauw, maar alles van een Luntersche Pippeling weg te hebben.

Ons vermoeden dat we inderdaad met die appel te maken hadden, leek bovendien nog eens bevestigd door de resultaten van een moleculaire karakterisering van Nederlandse appelcollecties die in 2005 was ondernomen door en in samenwerking met het Centrum voor Genetische Bronnen in Wageningen. Voor dit project waren er, voor een deel door mijzelf, in diverse Nederlandse collecties, bij verschillende pomologische verenigingen en organisaties, ca. 695 bomen (rassen) geselecteerd voor opname in dit vergelijkende onderzoek. Zo waren er voor dit onderzoek o.a. rassen opgenomen uit De Fruithof, te Frederiksoord, uit de collecties van de POM, in Noord-Holland, uit de collectie bij het Fruitteeltmuseum, te Kapelle, de collectie Krijswijk / Baars, te Houten, een collectie historische en regionale rassen bij het PPO, te Randwijk, alsmede uit mijn eigen collectie oude appelrassen.

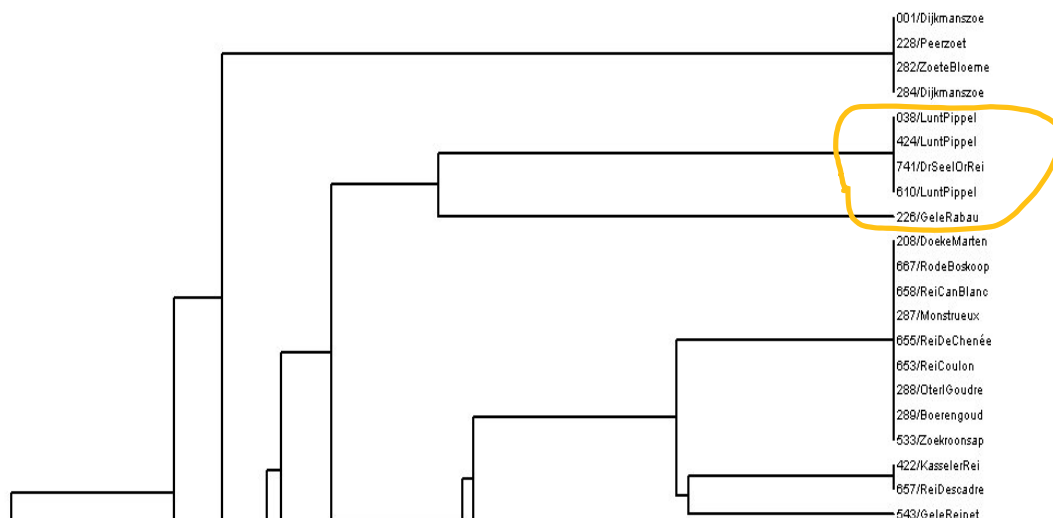

Fig. 1 Detail uit een clusteranalyse (verwantschapsdiagram) gegenereerd uit de resultaten van een moleculaire karakterisering, waarbij er een nauwe verwantschap tussen Luntersche Pippeling en de vermoedelijke Groene Pippeling (aanvankelijk opgenomen onder de naam 'Gele Rabau') lijkt te bestaan.

Als een soort, overigens zeer interessante zijlijn uit dit onderzoek, kwam uit het diagram van een gegenereerde clusteranalyse van de resultaten naar voren dat onze 'Gele Rabauw' praktisch, maar toch niet helemaal identiek was aan de Luntersche Pippeling. Ondanks het feit dat we er niet helemaal gerust op waren, zijn we tot afgelopen jaar de appel steeds blijven beschouwen als een Luntersche Pippeling, met dien verstande dat het waarschijnlijk een mutant daarvan zou kunnen betreffen. We werden in die gedachte ook wel enigszins gesterkt door waargenomen, overigens kleine verschillen in grootte, en beroesting (ruwheid) van vruchten.

Dit alles werd nog eens onderstreept in het voorjaar van 2014 en wel door een ander, overigens niet eerder waargenomen verschijnsel dat ons in het bijzonder heeft getroffen. Dat was het achterwege blijven bij juist deze beide bomen van bloei en vervolgens vruchtzetting, een verschijnsel dat bij geen enkel ander ras in de betreffende collectieboomgaard bleek te zijn opgetreden. Een vrijwel totale (na)bloeï in de voorafgaande late zomer, mogelijk zelfs gedurende de (te warme) herfst, en winter(?) van 2013 -het is ons helaas ontgaan- zou hiervan de oorzaak kunnen zijn geweest (?). De nabloeï had kennelijk geresulteerd in het optreden van grote aantallen, nog zeer kleine, zwarte, verdroogde vruchtjes. Wederom, dit niet eerder waargenomen verschijnsel werd door ons slechts aan deze twee bomen waargenomen.

Als gevolg daarvan bleek er, tenminste bij de Luntersche Pippeling, kennelijk geen enkele bloemknop overgebleven te zijn, want in het voorjaar van 2014 werd aan deze boom in het geheel geen bloesem waargenomen, terwijl de 'Gele Rabauw', in tegenstelling tot de Luntersche Pippeling, nog wel enige bloesem bleek te hebben voortgebracht. Dit laatste bleek weer goed te rijmen met het feit dat er wél grote aantallen kleine, opgedroogde, zwarte vruchtjes werden waargenomen, maar niet in die hevige mate als bij de Luntersche Pippeling.

Fig. 2 Mummies van zeer jonge vruchtjes gedurende de winter van 2013 op '14 waargenomen aan Luntersche Pippeling en, in iets mindere mate, aan de vermoedelijke Groene Pippeling.

Maar, het afgelopen jaar werd ons oog getroffen door een ander, nog niet eerder door ons opgemerkt verschil. In dit geval betrof het een bepaald vruchtkenmerk en wel een bij praktisch alle vruchten van de 'Gele Rabauw' aanwezig, overigens niet bijzonder

opvallend, maar desalniettemin onmiskenbaar 'klumpke', een eenzijdige gewelfde uitgroei, in de steelholte.

Fig. 3 Luntersche Pippeling (r.) en vermoedelijke Groene Pippeling (l.). Let ook op opvallend verschil in aantasting door schurft, zoals waargenomen in het najaar van 2015.

Het afgelopen jaar - in 2015 dus - openbaarde zich nóg een opvallend verschil en wel in schurftaantasting van de vruchten, met name tegen het einde van het seizoen. Hierbij bleek dat de Luntersche Pippeling niet of nauwelijks was aangetast, terwijl de vruchten van de 'Gele Rabauw' op het laatst dicht bezet bleken met schurftplekjes. Dit bleek uiteindelijk ook hun houdbaarheid in negatieve zin beïnvloed te hebben.

Een toevallig onder ogen gekregen lijst van appelrassen die destijds door notaris J.H.Th.W. van den Ham ('de notaris') met zijn Luntersche Tuinbouw-Vereeniging waren gelanceerd (Kleefstra, 1993) opende plotseling geheel nieuwe inzichten. Na deze lijst nog eens doorgenomen te hebben, drong zich de gedachte aan ons op dat we wellicht tóch met een ander ras en wellicht zelfs met een zuster-ras van de Luntersche Pippeling te maken hadden. Het zou een appel kunnen zijn uit dezelfde zaailing-serie als de in hetzelfde jaar (1899) als Luntersche Pippeling benoemde appel.

Al deze feiten nu nog eens op een rijtje zettend, hierbij de ras-namen en jaartallen van ontstaan (uitgifte) op de bewuste lijst beschouwend, lijkt het niet onwaarschijnlijk dat we de, voor zover ik weet, nooit teruggevonden Groene Pippeling in handen hebben, temeer daar beide uit hetzelfde jaar van ontstaan blijken te dateren.

Wij zijn daarom vooralsnog geneigd om onze 'Gele Rabauw', lang door ons als een mutant van de Luntersche Pippeling aangemerkte appel, nu de status van een echt en tot dusverre nog niet teruggevonden 'Lunters' ras, *in casu* de Groene Pippeling, toe te kennen.

Maar, nu mag ook mogelijkheid niet uitgesloten worden geacht dat er in Nederland meer bomen van deze Groene Pippeling voorkomen, en dat die vanwege zeer grote onderlinge gelijkenis nimmer van de Luntersche Pippeling waren onderscheiden.

Ik zou het zeer op prijs als de lezers van de Slanke Spil de appels van in hun omgeving voorkomende bomen en bij hen als zodanig bekende bomen van het ras Luntersche

Pippeling het komende seizoen aan een inspectie zouden willen onderwerpen. Er mag mijns inziens waarschijnlijk worden aangenomen dat er in Nederland een wijdere verspreiding van dit Lunterse ras heeft plaats gevonden dan alleen de betreffende boom in ons dorp.

Referenties:

Kleefstra, Auke. R., 1993, De Lunterse Tuinbouw-Vereeniging 1873-1963, de geschiedenis ontrafeld (rapport van zijn eigen onderzoek).

(H.W. Rossel, maart, 2016)

Eerder gepubliceerd in De Slanke Spil, Nieuwsbrief van de donateurs van de Stichting Vrienden van het Fruitteeltmuseum, Kapelle (Zld.), maart 2016 (no. 26, pg. 9-10)